

ANALÜÜSI VORM

Sotsiaalteenuste arendamine maakondades 2016 – 2020

Meede "Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused"
Lääne-Viru maakond
Koostaja: Kersti Suun-Deket, Lääne-Viru Arenduskeskus

Arenguvajaduste analüüsi aluseks on 2015 aastal läbiviidud sotsiaalteenuste kaardistamise tulemusel arvatud sihtgrupid, teenuse vajadused ja kriitilised teenused, mille arendamise vajadused tulid välja koostöös kaardistamise protsessis osalenud osalejatega.

1. Milliseid hoolekandeteenused on maakonnas plaanis eelisarendada erivajadusega, hoolduskoormusega ja toimetulekuraskustes inimestele? Kui on plaanis teenuste arendus väljaspool meedet „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused“, siis palun märkida, millistest vahenditest.

Meetme „Töölesaamist toetavad hoolekande teenused“ raames planeeritud vajalikud eelisarendavad sotsiaalteenused Lääne-Virumaal on päevahooldus erivajadustega tööealistele isikutele, sotsiaaltransporditeenus, tugiisiku teenuse toimetulekuraskustes perede toetamisel ja koduteenus erivajadustega tööealiste inimeste jõustamiseks. Arendamist vajab ka puudega laste tugiisiku teenuse osutamine, kuid antud valdkonnas planeeritakse koostööd Sotsiaalkindlustusametiga. Avatud taotlusvoorudega planeeritakse tagada erivajadustega inimestel ja nende lähedastel võimalused asuda tööturule, et parandada nende majandusliku ja sotsiaalset toimetulemist.

Teenuste arendamisel lähtutakse, et teenuseid arendatakse maakondlikult ühtse süsteemi alusel ja terviklikult.

Teenus	Sihtgrupp	Teenuse selgitus
Päevahooldus	Omavalitsuste hinnangul on igas omavalitsuses 5-10 päevahoolduse klienti. Sihtgrupp on umbes 150 klienti, kellest teenuse kättesaadavus on tagatud juba 73 inimesele kaardistamise andmetel. Kriitiline sihtgrupp on umbes 50 inimest	Maakondlikul tasandil on tekkinud vajadus päevahoolduse teenuse arendamisel kolmes piirkonnas – maakonna keskuses, maakonna keskusest põhja pool geograafiliselt ja maakonna lõuna poolses piirkonnas. Planeeritud on kolm piirkondliku keskust, mis toimivad ühtse süsteemi alusel ja teenindavad

	maakondlikul tasandil.	oma lähiümbruskonna kliente arvestamata omavalitsuste piire. Koostööd tehakse ka Vinni vallas asuva päevahoolduse keskusega.
Sotsiaaltransport	Sotsiaaltranspordi teenuse kättesaadavus on Lääne-Virumaal kõige parem, kuid enamasti on taganud antud teenuse sotsiaaltöö ametnik. Teenus on kättesaadav kaardistamise andmetel 578 inimesele, kuid antud sihtgrupp on kuni kaks korda suurem, seega üle 1000 inimese.	Sotsiaaltranspordi teenuse arendamine on väga vajalik teenus, sest Lääne-Virumaal on üldiselt väiksemad omavalitsused suure territooriumiga. Erivajadustega inimesed, kes soovivad käia tööl või koolis sõltuvad ühistranspordist, mis ei arvesta nende erivajadustega. Erivajadustega inimesed, kes vajavad meditsiinilist abi ja avalike teenuste kasutamist sõltuvad enamasti kas lähedastest või sotsiaaltöötajast, sotsiaaltranspordi tagamine maakondlikul tasandil annab võimaluse lähedastel pöörduda tööturule, sest nende erivajadustega inimesele on tagatud temale vajaminevad teenused.
Peretugiisikuteenus	Tugiisiku teenuse arendamine on vajalik kõigis omavalitsustes Lääne-Virumaal. Teenus on kätte saadav ainult 53 inimesele, kuid sotsiaaltöötajate hinnangul on teenuse sihtgrupp 50-70% suurem. Teenuse arendamisel on vajalik, et vähemalt igas omavalitsuses on 1 peretugiisik, kes vajadusel saab toetada täiendavalt teiste omavalitsuste abivajavaid peresid.	Tugiisikuteenus osutamine on Lääne-Virumaal suur probleem, murekohaks on eelkõige puudega laste toetamine haridusasutuses. Antud probleemi aitab lahendada Sotsiaalkindlustusameti raske ja sügava puudega tugiteenuste osutamise projekt. Teisene murekoht on toimetulekuraskustes perede sotsiaalne toimimine. Peretugiisiku teenuse arendamisel on võimalik toetada toimetulekuraskustes peresid ja võimaldada neile niimoodi tööle asumine.

Koduteenus	Maakondlikul tasandil on hetkel tagatud koduteenuse kättesaadavus 277 inimesele, eelkõige eakatele, kuid erivajadustega tööealistele inimestele teenusepakkumine vajab arendamist. Tööealiste erivajadustega arv on üle 6 000 inimese. Teenuse vajadust tõesid kõik omavalitsused, eriti väiksemad omavalitsused. Väiksemates omavalitsustes on teenus väga vajalik, kuid sihtgrupp teenuse arendamiseks väike. Ühiselt maakonnas toimib süsteem aitab hajutada sihtgruppi ja koduteenuse osutajate töökoormust.	Koduteenuse kättesaadavus on tagatud maakondlikul tasandil. Teenuse arendamisega on loodud 15 ametikohta koduhooldajatele. Üks koduhooldaja teeb tööd tavaliselt 4-6 erivajadustega isikuga, seega abistatud on kuni 90 erivajadusega klienti maakondlikul tasandil, vähendatud on erivajadustega klientide hooldajate arvu ning hooldajatel on avanenud võimalus pöörduda tagasi avatud tööturule.
------------	--	---

Arenguseminaridel tuli välja veel mitmete sotsiaalteenuste arendamise vajadus, kuid omavalitsused on valmis ühiselt arendama teenuseid omavalitsuste eelarvetest. Ühiselt vajavad arendamist võlanõustamis-, turvakodu-, ja varjupaigateenus. Üldhooldusteenuse arendamisel planeeritakse koostööd erasektoriga.

2. Millised on arendatavate teenuste sihtrühmad (palun kirjelda), saajate arv hetkeseisuga ja milline saab olema arenduse tulemusena teenuse saajate arv? (Excelist baastase ja sihttase)

Päevahoolduse, sotsiaaltranspordi ja koduteenuste arendamise sihtgrupp on erivajadusega inimesed, st vähemalt 18-aastased inimesed, kellel on füüsiline, psüühiline või sotsiaalne kõrvalekalle ning kelle iseseisev toimetulekuvõime ei ole piisav. Toetades erivajadustega inimesi toetame ka nende lähedasi, hoolduskoormusega inimesi, kes on eemal avatud tööturult, sest nad hooldavad oma lähedast pereliiget. Arendades teenuseid erivajadustega inimestele suurendame hoolduskoormusega inimeste võimalust asuda täis- või osalise töökoormusega tööturule.

Peretugiisikuteenuse sihtgrupp on eelkõige toimetulekuraskustes inimesed, inimesed kelle toimetulekut raskendab ajutine või püsiv olukord, mille tulemusena igapäeva elu vajaduste rahuldamine konkreetsetes elukeskkonnas ei ole isikutele jõukohane.

Teenus	Baastase 2015 aastal	Sihttase 2018 aastal
Päevahoodus	73	120
Sotsiaaltransport	578	1000
Peretugiisikuteenus	53	143
Koduteenus	277	370

3. Millised on teenuste osutamise toimepiirkonnad, kuidas need on määratletud?

Lääne-Virumaa omavalitsused on arvamisel, et kõige tähtsam sotsiaalteenuste arendamisel on koostöö omavalitsuste vahel. Koostöö arendamine peab toimuma maakondlikult üheselt ja ühiste teenusekordade põhimõtete alusel. Kõige kergem on teha, seda kasutades ära juba toimivaid süsteeme ehk siis omavalitsuste liitu. Maakondlikult võetakse maakonda ühe toimepiirkonnana, eraldi ei tooda välja omavalitsuste jagunemist piirkondadesse.

Omavalitsute liidu liikmed on avatud koostööle ja valmis ühiselt arendama sotsiaalteenuseid. Teenuste kättesaadavusel tuleb arvestada mõistlikkuse printsiipi. Näiteks päevahooduse teenus peab olema kättesaadav kuni 25 kilomeetri raadiuses. Teenusepiirkonnaks on erivajadusega inimese elukoht, arvestamata omavalitsuse üksust. Sotsiaaltranspordi teenuse korraldamisel piisab, kui maakonnas on 5 sõiduvahendit, mis katavad eri piirkondi, kuid vajadusel teenindavad kogu maakonda. Peretugiisiku - ja koduteenuse arendamisel on vajalik esialgu igas omavalitsuses üks teenuseosutaja, kes vajadusel osutab teenust naaber omavalitsustes, sõltuvalt abivajavate klientide elukohast ja juhtumite arvust.

Sotsiaalteenuste arendamisel soovivad osaleda kõik omavalitsused maakonnas. Teenuste arendamine toimub maakondlikul tasandil ühtlaselt. 2016 aastal on enamus omavalitsusi seotud haldusreformiga. Lääne-Virumaal on kaks omavalitsust, kus on elanikke üle 5000 Rakvere linn ja Tapa vald, seega ülejäänud omavalitsuste piirid võivad muutuda. Antud olukorras on omavalitsuste juhid ja sotsiaaltöötajad arvamisel, et sotsiaalteenuste arendamine peaks toimuma maakondlikul tasandil.

Päevahooduse teenuse arendamisel lähtutakse kolme keskuse põhimõttest, sest niimoodi tagatakse klientidele teenuse kodulähedus ja on võimalik kasutada juba olemas olevaid ruume, mida saab väheste vahenditega kohandada erivajadustega inimeste jaoks. Keskuste asukohana on planeeritud Rakvere linna, Haljala ja Väike-Maarja valda.

4. Kuidas on kavandatud arendatavate hoolekandeteenuste arendamise ja osutamise rahastamine (rahastamisallikad, rahastusmudelid) ja rahastamise jätkusuutlikkuse tagamine?

Sotsiaalteenuste arendamine ja osutamine on planeeritud omavalitsuste eelarvest võimaluste piires. Sotsiaalteenuste arendamine saab toimida eelkõige läbi projektide, sest omavalitsuste eelarvest saab planeerida teenuste osutamist, kuid arendamise ja teenuste süsteemi arendamiseks on omavalitsuste võimekus vähene. Siiani on lähtunud omavalitsused juhtumipõhiselt sotsiaalteenuste osutamist, kuid vähe on tegeldud teenuste arendamisega lähtuvalt sihtgruppi vajadustest. Pilootprojektid abistavad omavalitsustel teenuste arendamist, kuid teenuste jätkusuutlikust on nad valmis ise tagama.

Lääne-Virumaal on olemas kogemus sotsiaaltranspordi teenuse arendamise ja pakkumisega. Sotsiaaltranspordi teenus toimus väga hästi, kuni projektirahade lõppemiseni. Peale projektirahade lõppemist on antud teenus kallis ja omavalitsused pole valmis seda teenust ostma.

5. Kuidas on planeeritud koostöö (sh KOV piiriülene) hoolekandeteenuste osutamisel, kuidas seda edendatakse ning kuidas suurendatakse seeläbi teenuste kättesaadavust (kirjeldada otstarbekamaid koostöömudeleid).

Lääne-Virumaal puudub maakondlik sotsiaalvaldkonna ühisorganisatsioon, kuid omavalitsused on huvitatud antud ettevõtte loomisest tulevikus. Koostöös omavalitsuste ja teiste sektoritega on võimalik arendada sotsiaalteenuseid ühtlasemalt kogu maakonnas. Maakonnas on arutletud ühtse kolmanda sektori sotsiaalteenuste keskuse üle juba 2 aastat. Sotsiaaltöötajad tunnevad puudust kohast, kus saab tellida teenust vastavalt vajadusele. Eriti selliseid teenuseid, mida pole omavalitsustel vaja igapäevaslt vaid vastavalt vajadusele nagu turvakodu, võlanõustamise ja psühholoogilise nõustamise üle.

Maakondlikkus arengukavas on planeeritud sotsiaalvaldkonna ühisorganisatsiooni arendamine ja eestvedamine läbi omavalitsuste liidu. Arendusseminaride raames tekkis arutelu, kas vajalik on ühisorganisatsioon või omavalitsuste liidus inimene, kes koordineerib ühtselt sotsiaalvaldkonna arengut. Kahjuks vajab antud küsimus põhjalikumalt arutelu ning konsulteerimist erinevate osapoolte vahel.

Maakondlikke projekte on planeeritud ühiselt läbi omavalitsuste liidu. Omavalitsuste liit koordineerib projekte ja erinevate teenuste arendamist, niimoodi tagatakse kõigile omavalitsustele sarnased võimalused teenuste arendamisel. Päevakeskuste kolme keskuse idee on välja kasvanud olemas olevate võimaluste ja kohtade geograafilise asukoha järgi.

Lääne-Virumaal on omavalitsuste sotsiaaltöötajad huvitatud koostööst, kuid palju on vaja teha selgitustööd omavalitsuste juhtide hulgas, et erinevad osapooled mõistaksid ühtemoodi

koostööd ja selle vorme. Sotsiaaltöötajad usuvad, et kõige edukam koostöö arendamine saabki toimuda läbi omavalitsuste liidu.

6. Kuidas on planeeritud hoolekandeteenuste arendamisel ja osutamisel koostöö teiste sektoritega, esindusorganisatsioonidega ja huvigruppidega, millised on potentsiaalsed koostööpartnerid ja mis on nende roll (Excel)?

Omavalitsused on huvitatud koostööst kõigi sotsiaalvaldkonna mittetulundusorganisatsioonide ja teiste ettevõtetega.

2016 aastal toimib koostöö Lääne-Virumaa puuetega inimeste kojaga, kuhu kuuluvad mitmed erivajadustega inimeste liidud. Hea koostöö on ka maakondliku suurte perede ühendusega.

Suurim sotsiaalvaldkonna kolmanda sektori esindaja on MTÜ Lääne-Virumaa puuetega inimeste koda, mis on katusorganisatsioon 16 maakondlikule puuetega ühingule. MTÜ tegevust toevad Rakvere linn ja linnaga piirnevad omavalitsused, kelle kliendid kasutavad keskuse teenuseid. Puuetega inimeste kojas on päevakeskuse teenus puuetega inimestele, kuid see on avatud 2-3 päeva nädalas.

Suurte perede ühendus Lääne-Virumaal omab eraldi MTÜd, nende eesmärgiks on paljulapseliste perede abistamine, riide- ja toiduabi pakkumine ning ürituste korraldamine sihtgrupile. Ühing on avatud ühel päeval nädalas.

Rakvere Diakooniakeskuse MTÜ osutab toiduabiteenust, sotsiaalnõustamist, toidupanga teenust ja riideabi. Toidupanga teenuse osutamisel tehakse koostööd kõigi omavalitsustega kuid enamasti on sihtgrupiks Rakvere linna elanikud. MTÜ tegevust toetab Rakvere linn.

MTÜ Rakvere Lastekaitse Ühing tegutseb laste huvikaitsetegevusega sotsiaalvaldkonnas, sotsiaal- ja lastekaitsealaste projektide kirjutamisega.

Rakveres on aktiivne eakate MTÜ Elujoon, mis tegeleb eakatele huvitegevuse arendamisega, huvialaringide pakkumisega ja eakatele eneseteostuse võimaluste leidmisega.

MTÜ Tapa Vabatahtlike tugikeskus on maakondlikult mitmes omavalitsuses peretugiisikuteenust osutav kolmanda sektori esindaja. MTÜ on valmis lainenema ja arendama tugiisikute teenust nii peredele kui ka puudega lastele.

Rakvere EELK Kolmainu Koguduse MTÜ on väga huvitatud puuetega noorte töökeskuse arendamist maakondlikult tasandil. Nad on mitu aastat kujundanud oma visiooni, et arendada toimiv ja jätkusuurtlik teenus.

MTÜ Johanna - Vinni vallas tegutsev MTÜ. Võimalused on invabussi kasutamine, igapäevaelu toetamise teenus (riiklikud kohad), päevane intervall hoiuteenus eakatele ja puudega inimestele.

Sotsiaalteenuste arendamisel on planeeritud koostöö:

Teenus	MTÜ	Koostöö võimalus
Päevahoodus	Rakvere EELK Kolmainu Koguduse MTÜ MTÜ Johanna	Erivajadustega tööealistele inimestele teenuste arendamine koostöös
Peretugiisikuteenus	MTÜ Tapa Vabatahtlike tugikeskus	Tugiisiku teenuse arendamine ja koolituste korraldamine.

7. Kirjeldage koostööna korraldatud hoolekandeteenuste osutamise protsessi. Kuidas on tagatud tulemuslikkus? Millised on riskid ja riskide maandamise võimalused?

Teenuste arendamisel on eelkõige planeeritud koostöö arvestamata omavalitsuste piire. Maakondlikul tasandil teenuste arendamisel on suureks plussiks ka ühtsed hinnad ja põhimõtted. Selline olukord kergendaks sotsiaaltöötajate tööd ja on abiks teenuste planeerimisel.

Lääne-Virumaa maakonna keskus, Rakvere linn asub geograafiliselt enamvähem keskel. Teenuste arendamisel on vajalik koostöö Rakvere linnaga.

Riskid teenuste arendamisel ja nende maandamisel

- Suurim risk on tagada kõigi omavalitsuste osalemine avatud taotlusvoorus - Avatud taotlusvoorus on omaosaluse suurus 15% kogu projekti maksumusest, kuid summad on väikeste omavalitsuste jaoks päris suured. Riski maandamiseks on oluline teha ennetavat konsulteerimist kõigis omavalitsustes. Selgitada projekti ideid, omafinantseeringu suuruse tagamaid. Tähtis on selgitada omavalitsuste volikogudele avatud voorude tingimusi ning kasutegureid.
- Avatud taotlusvoorudel on maksimaalse projekti kogusummal piirang, kuid planeerides maakondlikul tasandil sotsiaalteenuste arendamist on antud kogusumma tegelikult väike - riski maandamiseks tuleb planeerida ennetavalt iga sotsiaalteenuse arendamist eraldi ja ühiselt arvestades kõiki vajalikke kulusid.
- Klientide motiveerimine sotsiaalteenusel osalemisel - riski maandamiseks on vajalik teha aktiivset koostööd sotsiaaltöötajatega, nõustades neid klientide toetamisel ja motiveerimisel teenuseid kasutama.

- Teenuste jätkusuutlikkus - riski maandamiseks tuleb projektijuhi teenust arendades tegeleda juba omavalitsuste nõustamise ja toetamisega, et teenuse jätkusuutlikus oleks tagatud ka peale projekti lõppemist.
- Omavalitsuste jätkusuutlik huvi teenuste arendamisel - riski maandamiseks on vajalik teenuste arendamisel jätkata omavalitsuste toetamist ja nõustamist, et arendada koostööd maakondlikul tasandil. Samas soovivad sotsiaaltöötajad koostöö parendamist ning on valmis ise pingutama selle nimel.
- Oluline risk teenuste arendamisel on teenuste kättesaadavus - risk maandamiseks on vajalik tagada transpordi võimalused iga teenuse juures vastavalt vajadusele.

Kokkuvõtteks

Lääne-Virumaa omavalitsused on kaardistanud oma arenguvajadused ja kuigi avatud taotlusvooru eeltingimuste teadmisel on nad mõistnud, et teenuste arendamiseks tuleb esitada vähemalt neli eraldiseisvat projekti, täiustavad kõik teenused üksteist. Sotsiaalvaldkonna teenused on enamasti integreeritud omavahel, ühe sotsiaalse toimetulekuraskustes või erivajadustega inimese perega tegeleb tavaliselt meeskond spetsialiste.